

Coalitieakkoord 2007: Samen werken, samen leven

Op 7 februari jl. is het coalitieakkoord voor het kabinet van CDA, PvdA en ChristenUnie naar buiten gebracht. Onder het motto 'samen werken, samen leven' presenteerden de drie partijen na vijf weken onderhandelen hun visie en plannen. Ze willen samen werken aan 'groei, duurzaamheid, respect en solidariteit'. Het doel is 'een beter Nederland', waarin de overheid 'mensen als bondgenoot tegemoetreedt'. Er komt een flinke investeringsimpuls, maar voor lang niet alle noodzakelijke of wenselijke stappen bestaat een (duidelijk) plan. Er wordt veel ruimte geboden voor de dialoog met de samenleving, wat zou kunnen leiden tot ongewenste vertraging. Het kabinet zal daarin voldoende daadkracht moeten tonen.

Zes pijlers onder een toekomstgericht beleid

Doel van het nieuwe beleid is te komen tot een welvarende, duurzame, sociale en veilige toekomst, internationaal, in Europa en in eigen land. Het akkoord stoelt daarom op zes pijlers: een actieve internationale rol voor Nederland, een innovatieve, concurrerende en ondernemende economie, een duurzame leefomgeving, sociale samenhang, veiligheid, stabiliteit en respect en een slagvaardige overheid. Er is een aanzienlijke investeringsagenda opgesteld met € 7 mrd investeringen en € 3 mrd lastenverlichting.

Tabel 1: Investeringsagenda 2008-2011

<i>Pijler (miljoenen euro)</i>	<i>2011</i>
1. Nederland in Europa en in de wereld	400
2. Innovatieve, concurrerende en ondernemende economie	1775
3. Duurzame leefomgeving	900
4. Sociale samenhang	2500
5. Veiligheid, stabiliteit en respect	700
6. Overheid als bondgenoot	725

<i>Enveloppe lastenverlichting (miljoenen euro)</i>	
Arbeidsparticipatie	1200
Economische structuurversterking	500
Kinderen, jeugd, en gezin	500
Koopkrachtondersteuning	800

Bron: Coalitieakkoord CDA, PvdA en ChristenUnie, 7-2-2007

Verder wil de coalitie zoveel mogelijk 'zoeken naar draagvlak, openstaan voor initiatieven van burgers,

streven naar maatwerk en waar mogelijk decentralisatie.' Door het beleid in te kleuren via een dialoog met betrokken partijen in de maatschappij hopen de drie partijen de uitvoerbaarheid te vergroten en betere resultaten te boeken.

De coalitiepartners benadrukken dat de wereld om ons heen in rap tempo verandert. De internationale gemeenschap raakt steeds meer verweven en landen hebben elkaar nodig voor welvaart, duurzaamheid, stabiliteit en veiligheid. Dit geldt helemaal voor een kleine open economie als de Nederlandse. Niet iedereen ziet hiervan het nut goed in, gezien de uitslag van het referendum over de EU-grondwet en de onvrede over de euro. De coalitie zet in op aanpassingen in de Europese instituties en bestuur op basis van subsidiariteit. Men wil zo de positie van de lidstaten versterken en de samenwerking verder verbeteren.

De positieve houding van de nieuwe coalitie jegens Europa en de wereld is een verbetering ten opzichte van de afgelopen jaren. Terecht maakt men de keuze om de aandacht van een abstracte grondwet te verplaatsen naar die thema's die er in Europees verband werkelijk toe doen, zoals versterking van de Europese concurrentiekracht, de inrichting van functionele publieke voorzieningen en het oplossen van grensoverschrijdende problemen zoals energie, milieu en terrorisme. Hier heeft de burger baat bij.

Werken

Het motto van het akkoord legt een groot accent op werken. De arbeidsparticipatie in Nederland moet verder omhoog. Wie kan, moet meedoen, en liefst zo lang mogelijk. Er komen allerlei nieuwe banen voor mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt en moeilijk bemiddelbare groepen. Werkgevers kunnen aanspraak maken op loonkostensubsidies en werknemers op loonaanvullingen. Ook tracht men op diverse manieren (tijdelijk) deeltijdwerk te faciliteren. Werk wordt bovendien niet alleen economisch bekeken, maar ook vanuit sociale optiek. Het biedt immers ook een zinvolle dagbesteding en structuur aan mensen. De coalitie streeft in dat kader ook naar het wegwerken van de wachtlijsten voor sociale werkplaatsen

voor mensen met een verstandelijke beperking. In de plannen van de coalitie is veel aandacht voor het gezin. Het ouderschapsverlof wordt verlengd en de vergoedingsregeling voor kinderopvang uitgebreid (al wordt de opvang niet gratis, zoals de PvdA wilde). Daarnaast wordt, tegen de zin van de ChristenUnie, de overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting (de 'aanrechtssubsidie') geleidelijk afgeschaft. *Met het oog op de vergrijzing is een sterk accent op werken en meedoen noodzakelijk en dus terecht. Er ligt op dit moment echter een wel erg grote verwachting bij een goede samenwerking met betrokken marktpartijen en de sociale partners. Een binnen 100 dagen te sluiten sociaal akkoord zou honderdduizenden nieuwe banen moeten creëren. Dit klinkt erg ambitieus. Veel van de aangekondigde maatregelen voor het gezin gaan in onze ogen ook vooral om meedoen en werken. Een langer ouderschapsverlof en goedkopere kinderopvang faciliteren de combinatie van zorg en werk bij tweeverdieners met kinderen. Dat de kinderopvang niet geheel gratis wordt is verstandig. Eerder is uit onderzoek al naar voren gekomen dat (nog) goedkopere kinderopvang de totale arbeidsparticipatie niet per se zal verhogen. Wat uitblijft is een verdere aanpak van de flexibilisering van de arbeidsmarkt waar door diverse organisaties (VNO-NCW, IMF, OESO) op wordt aangedrongen. Met name het ontslagrecht wordt (tegen de wil van het CDA) voorlopig in huidige vorm gehandhaafd. Ook deze bal wordt naar de betrokken organisaties gespeeld, maar het uitblijven van het SER-advies hierover stemt somber.*

Onderwijs en innovatie

Om er voor te zorgen dat de toekomstige werknemer goed is voorbereid op de arbeidsmarkt, zet de nieuwe coalitie sterk in op verhoging van de onderwijskwaliteit en halvering van de schooluitval in 2012. 'De top moet hoger, de basis moet breder,' is het credo. Er wordt € 1 mrd extra voor uitgetrokken (waarvan € 300 mln voor gratis schoolboeken in het voortgezet onderwijs). Samen met het onderwijsveld zullen afspraken worden gemaakt over de besteding hiervan. Er gaat € 300 mln naar innovatie, kennis en onderzoek. Hiermee moet onder andere de kwaliteit van de Nederlandse wetenschap worden verhoogd. Ook moeten innovatievouchers en -subsidies de kennis

eenvoudiger toegankelijk maken voor MKB-ondernemers. De overheid wil zich bovendien nadrukkelijker als 'launching customer' gaan manifesteren om de diffusie van belangrijke technologische doorbraken te bevorderen. Er komt een Innovatieplatform 'nieuwe stijl' dat bijzondere aandacht zal gaan besteden aan zorg, energie en waterbeheer.

Terecht maakt de coalitie het terugdringen van schooluitval tot prioriteit. Wie zonder goede startkwalificatie op de arbeidsmarkt komt, heeft in potentie een probleem voor zijn hele werkzame leven. Een daadwerkelijke halvering van de voortijdige schooluitval zou daarom zowel in economisch als in sociaal opzicht veel winst opleveren. Vooralsnog ontbreken echter concrete maatregelen. Gratis schoolboeken helpen hierbij niets, behalve dat ze de lasten van de betreffende huishoudens verlichten. De meeste van deze leerlingen zijn immers leerplichtig. De uitgaven aan innovatie zijn te laag. Het Innovatieplatform heeft berekend vele miljarden euro nodig te hebben om een bloeiende kenniseconomie te realiseren.

Ondernemerschap

De coalitie zet in op het stimuleren en vereenvoudigen van zelfstandig ondernemerschap. Het zal gemakkelijker worden gemaakt om over te stappen van werken in loondienst naar ondernemerschap en omgekeerd. Ook het starten van een eigen onderneming naast een dienstbetrekking zal – fiscaal – worden aangemoedigd. Zelfs de levensloopregeling kan hiervoor eventueel worden ingezet. In het voortgezet onderwijs komt een lesprogramma 'ondernemerschap'. De verdere reductie van de administratieve lasten is terecht een belangrijk doelstelling.

Sociale zekerheid

Het sociale zekerheidsstelsel wordt op diverse punten aangepast. In de eerste plaats wordt ook ouderen gevraagd een bijdrage te leveren aan de AOW. Daarbij hebben zij een keuze: langer doorwerken of financieel bijdragen. De regeling geldt vanaf 2011 voor iedereen die na 1945 is geboren. De 'heffing wordt naar draagkracht geheven over het aanvullende pensioen boven de 18.000 euro tot het maximum van de tweede schijf.' Deze heffing wordt jaarlijks met 0,6%-punt verhoogd tot 17,9% in 2040. Iedere extra gewerkte maand vanaf het 63^e levensjaar verkleint de

AOW-premie die men vanaf 65-jarige leeftijd moet betalen. Wie tot zijn 65^e werkt, hoeft geen AOW-premie te betalen.

Ook in de arbeidsongeschiktheidsregelingen worden maatregelen genomen. De maximumleeftijd voor herkeuring van mensen in de WAO gaat omlaag van 50 naar 45 jaar (peildatum 1 juli 2004). Wie reeds was herkeurd, wordt ingedeeld op het oude arbeidsongeschiktheidspercentage. Bovendien wordt de uitkering van bestaande volledig arbeidsongeschikten (WAO, WAZ en Wajong) verhoogd van 70% naar 75%. Voorts wordt geld uitgetrokken voor het aan een baan helpen van herkeurde ex-WAO'ers, die na één jaar nog geen baan hebben gevonden. Ook hebben sommigen van hen voor het eerste jaar voorbij is recht op een re-integratietraject. Tot slot wordt de wet Premiedifferentiatie en marktwerking bij arbeidsongeschiktheidsverzekeringen (Pemba) afgeschaft.

De maatregelen die de nieuwe coalitie treft op het vlak van de AOW zijn een combinatie van de plannen van het CDA (langer doorwerken) en de PvdA (fiscaliseren AOW). In onze optiek is het plan sympathiek. Er is een keuze: langer werken of gaan betalen. Mensen met een laag inkomen worden terecht ontzien. Toch zijn er ook kanttekeningen te plaatsen. Allereerst waarschuwt het CPB voor (forse) uitvoeringsproblemen. Hopelijk lukt het de coalitie in overleg met de uitvoeringsinstellingen tot een efficiënte en doelgerichte werkwijze te komen. Voorts oogt de oploop van de premie, waarbij het maximum wordt bereikt in 2040, traag. De piek van de vergrijzing treft ons immers al eerder (rond 2025). Tevens oogt de grondslag (aanvullend pensioen vanaf € 18.000 tot maximum tweede schijf) vrij klein.

De extra middelen die beschikbaar komen voor de reïntegratie van herkeurde WAO'ers zijn toe te juichen. De verlaging van de maximumleeftijd voor herkeuring vinden we minder sterk. Mensen die, zeker in de nieuwe plannen, nog meer dan vijftien jaar zouden kunnen werken, worden zo als het ware – met terugwerkende kracht – afgeschreven. Dat deze groep vervolgens ook nog een hogere uitkering gaat ontvangen wekt enige bevreemding. Vanzelfsprekend geldt voor alle leeftijden dat de herkeuring op zichzelf rechtvaardig dient te zijn. Het is verder de vraag of het afschaffen van de Pemba verstandig is. Prikkel voor werkgevers om arbeidsongeschiktheid te

voorkomen c.q. beperken worden zo verminderd.

Zorg

In de gezondheidszorg hebben de belangrijkste aangekondigde maatregelen betrekking op het in 2006 ingevoerde nieuwe zorgstelsel. De no-claim wordt afgeschaft en vervangen door een eigen risicosysteem. Gehandhaafd blijft het systeem van een afzonderlijke nominale premie en een inkomensafhankelijke zorgtoeslag. Mensen krijgen echter wel de keuze om beide bedragen met elkaar te laten verrekenen. Dit zou het aantal onverzekerden en wanbetalers moeten terugdringen. Voor de verhoging van de zorgtoeslag komen extra middelen beschikbaar.

Hoewel het verrekenen van zorgpremie en zorgtoeslag het aantal onverzekerden en wanbetalers kan terugdringen, wordt hiermee één van de principes achter het nieuwe zorgstelsel, nl. een groter kostenbewustzijn, ondergraven. Een netto bedrag weerspiegelt niet de werkelijke kosten van zorg(verzekeringen), wat de marktwerking zal verminderen.

Ruimtelijke ordening en milieu

De nieuwe coalitie handhaaft de hypotheekrenteaftrek (HRA) en laat ook de huurliberalisatie achterwege. Wel wordt een fors hogere nieuwbouwproductie aangekondigd. Om het 'samen leven' te verbeteren wordt € 400 mln uitgetrokken om 'probleemwijken' op te knappen tot 'prachtwijken'. Er komt zelfs een nieuwe ministerspost rondom deze problematiek.

De Rabobank heeft steeds gepleit tegen overhaast en onzorgvuldig ingrijpen op de woningmarkt en is daarom blij met handhaving van de HRA. We juichen de nadruk op extra bouwspanningen toe. Wel zal de beoogde hogere nieuwbouwproductie, gezien de capaciteitsproblemen in de bouw, nog een stevige uitdaging blijken te zijn.

Om te zorgen voor een concurrerende maar tevens duurzame economie vinden ook op het gebied van bereikbaarheid en vervoer een aantal aanpassingen plaats. In het oog springen de invoering van een kilometerheffing voor de spijtstijden en experimenten met gratis openbaar vervoer voor doelgroepen. De coalitie wil dat Nederland in 2020 één van de meest duurzame en efficiëntste energievoorzieningen in Europa heeft. Daarvoor zijn drastische maatregelen nodig. Het streven is om per jaar 2% energie te

besparen, het aandeel duurzame energie te laten groeien tot 20% in 2020 en de uitstoot van broeikasgassen in datzelfde jaar met 30% gereduceerd te hebben ten opzichte van 1990.

Hoewel men de plannen nog moet concretiseren, zijn we blij dat duurzaamheid eindelijk een prominente plaats op de politieke agenda heeft gekregen.

Financieel-economisch beleid

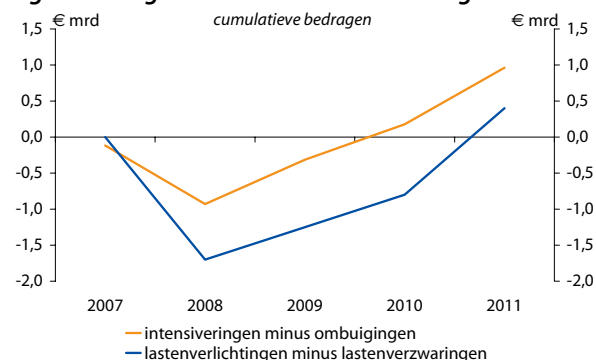
Om alle plannen te helpen realiseren, wil de nieuwe coalitie soepeler begrotingsregels hanteren dan de afgelopen kabinetten. Niet langer wordt de verwachte trendmatige groei 'behoedzaam' verminderd met ¼%-punt. Men gaat nu uit van de door het Centraal Planbureau voor de periode 2008-2011 geraamde trendmatige economische groei van 2%. Ook introduceert men wat meer flexibiliteit bij het omgaan met uitgavenmeevallers. Waar die voorheen enkel mochten worden ingezet voor het opvangen van tegenvallers binnen dezelfde begrotingssector (Rijk, Sociale Zekerheid of Zorg), mogen ze nu ook worden gebruikt voor andere uitgaven. Daarbij geldt wel de restrictie dat de aard van de aanwending (tijdelijk of structureel) moet aansluiten bij de aard van de meevaller (conjunctureel of structureel). Stringenter dan vorige kabinetten gaat de nieuwe coalitie om met de zogeheten 'signaalwaarde' voor het EMU-saldo, die stijgt van -2½% BBP naar -2% BBP. Wanneer het saldo beneden die waarde uitkomt, moeten aanvullende maatregelen worden getroffen.

In totaal trekt de coalitie € 7 mrd uit voor investeringen (zie tabel 1). Daarbij wordt voor € 6 mrd bezuinigd, zodat een netto bedrag van € 1 mrd resteert. De lasten worden met € 3 mrd verlicht en € 2½ mrd verzwaaard, per saldo dus een verlichting van € ½ mrd. *Er valt begrip op te brengen voor het niet langer hanteren van een behoedzame groei-inschatting. Vaak leidde dit in het verleden tot meevallers die moeten worden aangewend voor schuldreductie en/of lastenverlichting. Hierdoor krimpt de collectieve sector. Dit was vooral in de jaren '90 zeer wenselijk omdat toen het aandeel van de overheidsuitgaven in het BBP aanzienlijk was. Door het succes van die strategie is dat echter niet langer het geval.*

Dat de overheid nieuwe mogelijkheden voor het aanwenden van uitgaven meevallers introduceert is echter onwenselijk. Hoewel de coalitie zich bewust is

van het gevaar dat conjuncturele meevallers worden gebruikt voor structurele uitgaven en aangeeft dat te willen voorkomen, is het onderscheid tussen conjunctureel en structureel in de praktijk vaak moeilijk te maken. Dit beleid brengt dus risico's met zich mee. Het tijdspad van de maatregelen vertoont, net als bij de afgelopen kabinetten, opnieuw een politieke cyclus: eerst zuur, dan zoet. Nu de economie op volle toeren draait, valt dat qua timing ditmaal beter te verantwoorden. Gezien de economische onzekerheden en de bewezen moeilijkheden om bewust anti-cyclisch beleid te voeren, zou het wat ons betreft echter verstandiger zijn om de begrotingsontwikkeling geheel te ontdoen van politieke invloeden. Dat is blijkens figuur 1 helaas niet gelukt.

Figuur 1: Uitgaven- en lastenontwikkeling

Bron: Coalitieakkoord CDA, PvdA en ChristenUnie, 7-2-2007

Conclusie

Hoewel een moeizame kabinetsformatie was voorzien, zijn de drie regeringspartijen er in korte tijd in geslaagd vorm te geven aan een beleid gericht op duurzame economische groei met aandacht voor de zwakken en kwetsbaren in onze maatschappij. Na het harde ingrijpen door de vorige kabinetten Balkenende is er nu onder invloed van het gunstige economische tij weer ruimte voor niet louter economische doelen. De tijd moet leren in hoeverre de actieve dialoog met maatschappelijke organisaties werkelijk kan zorgen voor extra werk en een sociale samenleving. Het nieuwe elan is er, nu nog de goede resultaten.

februari 2007

Annelies Hogenbirk (030 - 2164714)

A.E.Hogenbirk@rn.rabobank.nl

Martin van Oijen (030 - 2163272)

M.A.J.A.Oijen@rn.rabobank.nl